

שמ"א פי"ב - נאום הפרידה של שמואל

מיהו "בדן"?

4. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק י הלכה א

כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידיים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר וכי תאמר בלבבך איכה נדע הדבר וגו', לפיכך כשיבוא אדם הראוי לנבואה במלאכות השם ולא יבוא להוסיף ולא לגרוע אלא לעבוד את ה' במצות התורה אין אומרים לו קרע לנו היס או החיה מת וכיוצא באלו ואחר כך נאמין בך, אלא אומרים לו אם נביא אתה אמור דברים העתידיים להיות והוא אומר ואנו מחכים לראות היבואו דבריו אם לא יבואו, ואפילו נפל דבר קטן בידוע שהוא נביא שקר, ואם באו דבריו כולן יהיה בעינינו נאמן.

הלכה ד

דברי הפורענות שהנביא אומר כגון שיאמר פלוני ימות או שנה פלונית רעב או מלחמה וכיוצא בדברים אלו אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו, ואין אומרים הנה דבר ולא בא, שהקב"ה ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה, או שתלה להם כחזקיה, אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור האל אפילו על תנאי אינו חוזר, ולא מצינו שחזר בדבר טובה אלא בחרבן ראשון כשהבטיח לצדיקים שלא ימותו עם הרשעים וחזר בדבריו, וזה מפורש במסכת שבת, הא למדת שבדברי הטובה בלבד יבחן הנביא, הוא שירמיהו אמר בתשובתו לחנניה בן עזור כשהיה ירמיה מתנבא לרעה וחנניה לטובה, אמר לו לחנניה אם לא יעמדו דברי אין בזה ראייה שאני נביא שקר אבל אם לא יעמדו דברייך יודע שאתה נביא שקר, שנאמר אך שמע נא את הדבר הזה וגו' הנביא אשר ידבר שלום בבוא דבר הנביא יודע הנביא אשר שלחו ה' באמת.

1. **גמ' ראש השנה כה-כה:**
תנו רבנן: למה לא נתפרשו שמוותם של זקנים הללו - שלא יאמר אדם: פלוני כמשה ואהרן? פלוני כנדב ואביהוא? פלוני כאלדד ומידד? ואומר ויאמר שמואל אל העם ה' אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהָרֹן... ואומר וישלח ה' את ירבעל ואת בן ירבעל ואת יפתח ואת שמואל - ירובעל - זה גדעון, ולמה נקרא שמו ירובעל - שעשה מריבה עם הבעל, **בדן זה שמשון, ולמה נקרא שמו בדן - דאתי מדן**, יפתח - כמשמעו. [כה:] ואומר מֹשֶׁה וְאֶהָרֹן בְּכֹהֲנֵינוּ וְשִׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ. שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר לך: ירובעל בדורו - כמשה בדורו, בדן בדורו - כאהרן בדורו, יפתח בדורו - כשמואל בדורו. ללמדך שאפילו קל שבקליו ונתמנה פרנס על הצבור - הרי הוא כאביר שבאבירים, ואומר וְבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם (דב' יז: ט). וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו, ואומר אֶל תֹּאמַר מֶה יִהְיֶה שְׁהֵימִים הָרֵאשִׁימִים הִיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה (קהלת י:).

2. רד"ק שמואל א פרק יב פסוק יא

ואת בדן - הוא שמשון וכת"י ופירוש בדן בן דן כי מן משפחת הדני היה ואף ע"פ שהיה אחר יפתח הקדימו ליפתח לפי שהיה גדול ממנו:

אותות (גשם ביום קציר)

3. רמב"ם הלכות יסודי התורה ח:א

משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאים, לא להביא ראייה על הנבואה, היה צריך להשקיע את המצריים קרע את היס והצילן בתוכו, צרכנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע להן את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ, וכן שאר כל האותות, ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך, וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' עמכם, ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת, ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראייה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה.

5. נביא אמת מול נביא שקר

דברים יג	דברים יח
(א) את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו:	(יד) כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מענגים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כוונתן לך ה' אלהיך:
(ב) כי יקום בקרבך נביא או ה' חלום ונתן אליך אות או מופת:	(טו) נביא מקרבך מאחיד פמני יקים לך ה' אלהיך אלו תשמעו:
(ג) ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלקה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם:	(טז) ככל אשר שאלת מעם ה' אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול ה' אלהי ואת האש הגדלה הזאת לא ארצה עוד ולא אמות:
(ד) לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה'	(יז) ויאמר ה' אלי היטיבו

הזאת אף אל תסורו מאחרי ה' ועבדתם את ה' בכל לבבכם:	עוד למען תדע כי לה' הארץ: (ל) ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלהים: (לא) ... (לג) ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש בפיו אל ה' ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתף ארצה: (לד) וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלות ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו:

אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם:	אשר דברו: (יח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוף ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו:
(ה) אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו:	(יט) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו:
(ו) והנביא ההוא או הלה החלום ההוא יומת כי דבר סרה על ה' אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפדך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוף ה' אליהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך:	(כ) אף הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא:
	(כא) וכי תאמר בלבבך איכה גדע את הדבר אשר לא דברו ה':
	(כב) אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא נבוא הוא הדבר אשר לא דברו ה' בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו: ט

8. **שמות יט** (טז) ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלות וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה: (יז) ויצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויניצבו בתחתית ההר: (יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר גרד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד: (יט) ויהי קול השופר הולף וחזק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקול:

9. **שמות יז:כד** ויהי באשמרת הבקר וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים:

10. **שמ"ב כב:יד-טו (שירת דוד)** (יד) ירעם מן שמים ה' ועליון יתן קולו: (טו) וישלח חצים ויפיצם ברק ויהם

11. **במדבר טז** (לב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש: (לג) ויחדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל: (לד) וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו הארץ:

12. **שמ"א ז:י** ויהי שמואל מעלה העולה ופלשתים נגשו למלחמה בישראל וירעם ה' בקול גדול ביום ההוא על פלשתים ויהם וינגפו לפני ישראל

6. **רש"י שמואל א פרק יב** (יז) הלא קציר חטים היום - והגשמים סימן קללה וקשה בעיני הקדוש ברוך הוא להביא פורענות חנם אף על פי כן יש בי כח ואקרא אל ה' ויתן קולות ומטר:

7. גשם ביום קציר	
שמו"א יב	שמות פרק ט
(יז) הלוא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך: ט (יח) ויקרא שמואל אל ה' ויתן ה' קלות ומטר ביום ההוא וירא כל העם מאד את ה' ואת שמואל:	(כג) ויט משה את מטהו על השמים וה' נתן קלות וברד ותהלך אש ארצה וימטר ה' ברד על ארץ מצרים: (כד) ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היה כמהו בכל ארץ מצרים מאז היתה לגוי: ...
(יט) ויאמרו כל העם אל שמואל התפלל בעד עבדיך אל ה' אלהיך ואל נמות כי יספנו על כל חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: ט	(כז) וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים: (כח) העתירו אל ה' ורב מהית קלות אלהים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמוד:
(כ) ויאמר שמואל אל העם אל תיראו אתם עשיתם את כל הרעה	(כט) ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' הקלות יחדלון והברד לא יהיה